

Издаје 1. и 15. дана
— у мјесецу —

Цијена за Аустро-Угарску: на годину К 2-40
на по године К 1-20
на четврт год. К —60
За друге земље: на годину 4 круне. Поједини бројеви 10 пот.

СРПСКО КОЛО

НАРОДНИ ЛИСТ

Огласи рачунају се по ценовнику. Ако се више од три пута увршћују, рачунају се јефтине.

Уредништво се налази у Николићевој улици бр. 8. Писма се шаљу на уредништво „Српског Кола народног листа“. Рукописи се не враћају.

Издаје: Друштво „Српско Коло“ (д.-д.)

Уређује: Уредништво „Н. Србобрана“

Руски и наши непријатељи.

Од када су се заратили Јапанци с Русима, вриједно је читати како пишу новине, што излазе у Европи. Већина тих новина, а особито у Енглеској, затијем њемачки листови у Њемачкој и Аустро-Угарској пишу против Русије и Руса што грђе могу. Енглезима смета Русија, јер се она шири у Азији, а то Енглеској није право, јер би она рада да буде тамо главни господар. Осим тога се боји Русије, јер би по времену могла изгубити велику земљу Индију, а Енглезе тамошњи народ љуто мрзи. Па зато пишу што могу гадније о Русији, а Енглеска прави неприлике и помаже тајно Јапанце колико може.

Њемачки листови у Аустро-Угарској и Њемачкој пишу исто тако као и енглески, јер Нијемци мрзе силну Русију. Осим другог Русија им не да на наш Балкан, који би они ради освојити, па да дођу управ у Цариград, а преко Цариграда у Малу Азију. Кад би Нијемци могли да продру на наш Исток, они би притиснули још јаче него досад и нашу браћу словенску: Чехе, Словаке и Словенце, а тако исто Хрвате, нас Србе, и Бугаре. То би они зграбили све у своје шаке, Словене притиснули, па би радили шта би жељели. Ту би они развили трговину, како би хтјели и од које би они неизмјерне користи вукли. Али то не да словенска Русија, за то је и мрзе.

Сад ћемо казати још ово: Већина тих њемачких новина у Њемачкој, а особито у Аустро-Угарској стоји у рукама Жидова (које наш народ зове и Цидовима, Чивутима, Јеврејима, Јудејима), а ти жидови највећма мрзе Русију и Русе, а тако исто све нас Словене без разлике. Као што се зна, Жидова има много богатих, и они саставе велике капитале и за издавање новина, које пишу онда како они желе, дабогме против нас Словена. Па зато и ти њемачки листови у Бечу, и сви мађарски, јер сви су у рукама жидовским, пишу гадно о Русима, а хвале и у небеса дижу Јапанце. Те новине се радују и клику од радости, кад Јапан нанесе штете Русима и већ се унапријед радују, како ће Јапанци побиједити Русе.

Исто је тако било, кад је прије двадесет и шест година Русија војевала против Турске и њезине силне војске за слободу Бугара, у који је рат загазила била и Србија и Црна Гора. Из Пеште су чак слали сабљу на поклон Керимпаши, јер су и Турци, као и у сваком рату што је, имали својих успјеха. О Русима, Србима и Црногорцима писали су што су гадније могли. Али Русија је побиједила на страх свима непријатељима, као што ће побиједити и Јапанце.

Из тога видимо дакле, како непријатељи мисле о нама Словенима, како би нас ради уништити, али неће дати Бог и срећа јуначка. Нама пријети највећа опасност од Нијемаца, који би се радо дочепали наших Богом благословених крајева. Њих помаже жидовска штампа, јер се зна, ко би онда трговином преплавио наше крајеве на Балкану.

Зато, кад видимо, како на нас све устаје, како се гадним оружјем бори све против Русије, против Словенства, против нас Срба такође, јер преко Срба иде се истом даље на Балкан, треба да се скупимо сви скупа, да један другог братски помажемо, да се народ наш јача и диже, ако нећемо, да оне страшне силе, које нам пријете, прегазе нас. Отимати се, борити се треба и радити, да нас туђин не притисне. И Србин чиновник, и трговац и занатлија и ратар, сви морају један другом на руку ићи, помагати се међусобно, дизати свој народ, јачати сељака свога, јер иначе зло по нас.

Руско-јапански рат.

Војска се скупља.

И Јапан и Русија скупљају своју војску, па да удари једна сила на другу. Колико ће времена трајати док дође до одлучних бојева, не може се тачно казати, али ће свакако требати бар још неколико недеља, док до љутих и крвавих битака дође. Оно истина, и сад се догађа, да дође до окршаја и на мору и на копну, али то још није одлучно. У земљи Кореји, која, како смо у прошлом броју говорили, граничи са руском земљом Манџуријом, пре

Чувајте и остављајте сваки број овога листа, јер ће вам требати и послије, да га читате.

везли су морем и скупили Јапанци, како се тврди, досад око четрдесет хиљада момака, а Русија такође железницом из Европе преко Сибирије и Манџурије шаље сваки дан своју војску. Држи се, да ће најглавније битке бити на граници између Манџурије и Кореје, на реци Јалу. Након досадашњих битака на мору можемо толико рећи, да су и Јапанци и Руси изгубили по неколико ратних бродова, који су или потопљени или су оштећени, а неке су, особито трговачке лађе, и заробљене. Ми доносимо неке ствари из рата, да се види, како се храбро боре Руси. На мору су за сад Јапанцијачи, јер имају тамо у Азији више лађа од Русије, али ће Русима стигнути у помоћ и други бродови из Европе, а главни и одлучни бој биће на копну.

Козаци.

Необично важну улогу играће у руско-јапанскоме рату Козаци. Познато је, да су руски Козаци најбољи коњаници на свету. Они су издржљиви, храбри, лукави, предумљиви, добри стрелци; као извидница су страховити. У самосталним, малим оделењима они облећу око непријатеља, узнемирују га, нападају на комору, упуштају се у битку изненада, час се појаве час их нестане, стално прате сваки покрет непријатељев.

Али као год што су добри коњаници, исто су тако добри пешаци. И то је оно што руске Козаке чини јединственим војницима на свету. Наша слика показује козачку стражу у Манџурији.

Али ма колико да је важна та улога, коју они сад у почетку играју, још много важнија ће бити она, коју ће играти, кад се Јапанци, после одсудне битке, у којој ће наравно бити потучени, буду стали повлачити. Што даље сада Јапанци продру у Манџурију, тим горе после по њих. За разбијену војску Козаци су страховити. На својим малим, брзим коњима они гоне разбијеног непријатеља и дан и ноћ и убијају немилосрдно све што им дође под копље.

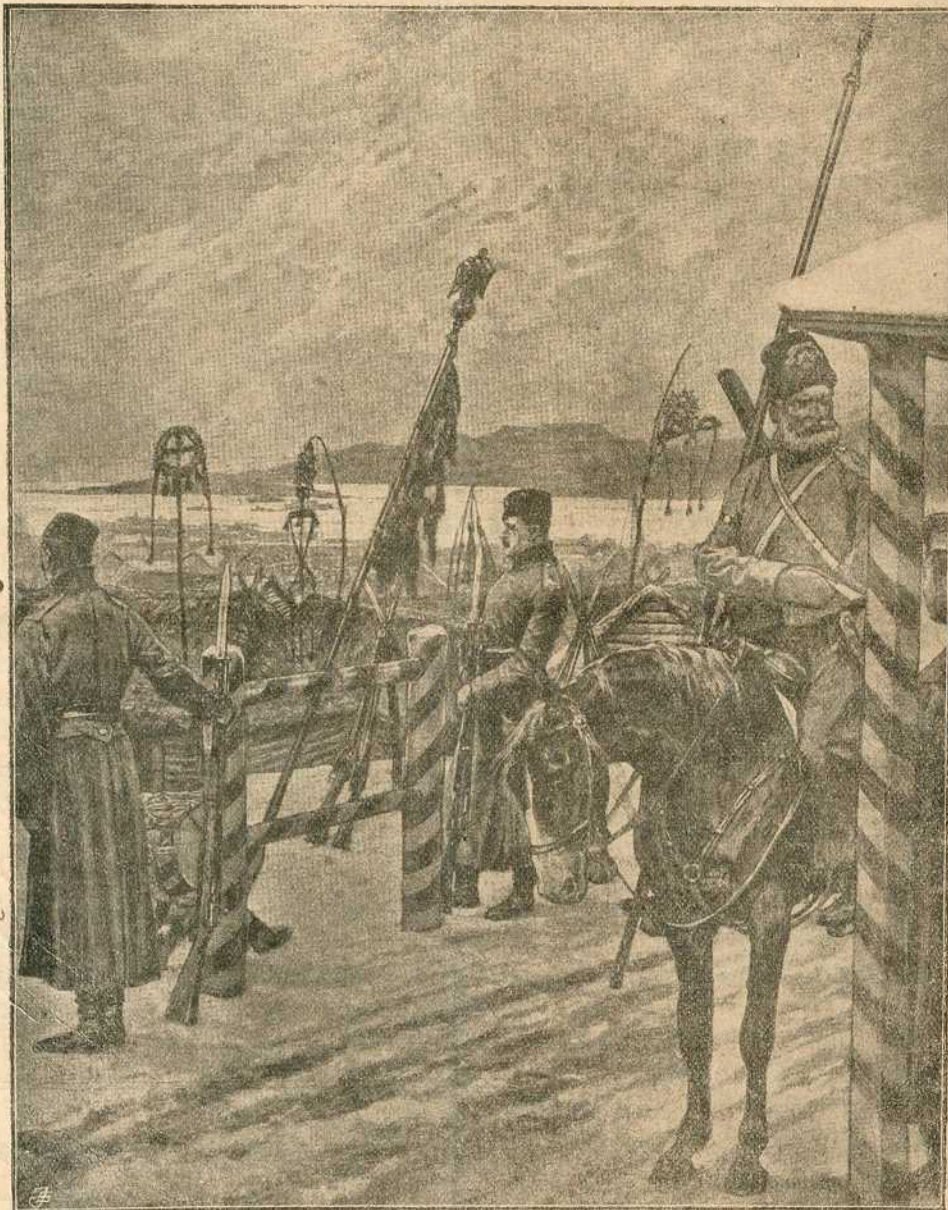
Своју улогу они су већ почели ономадне. На једном месту ухватили су читаво једно јапанско оделење, које је, преобучено у радничко одело, хтело да баци један железнички мост у ваздух. Козаци су их одмах све поубијали. Исто су тако ухватили у Кореји, у којој они стално крстаре, једног јапанског мајора с неколико војника. Ствар почиње рђаво за Јапанце.

Како умире руски морнар.

Петроградски један лист овако пише о јуначкој смрти капетана Стеванова:

„Знате ли како умире за-

поведник брода, што иде на дно морско? Онако као што је умро капетан Степанов. Свуда у наоколо влада забуна, океан жељно чека своју жртву. Кроз рупе куља вода пунећи преграде. Брод лагано и тешко тоне у силну воду. Још један тренутак и за свагда ће га нестати. Тако се гаси живот. Још један уздах, још један грчевити покрет, још један промукао глас, и драгога бића несташе. Свуд унаоколо царује ужас. Смућени

Браћа Козаци на стражи у Манџурији.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

људи укоченим очима гледају у разјапљени страшни гроб. Срце им се цепа у грудима. Хиљадама мисли севају им кроз главу. Прошлост, садашњост, будућност у јасним сликама пролази им испред уобразиље. Родна места, драга родбина, давно, скоро заборављено тепање мајчино, мирис поља, мисли о млађаној срећи!... Живети!... Мало, ма само један час, један минут, да се покаје пред Богом, да му се помоли, да чека његова чудеса. Поплаветнеле усне тихо и непомично шапућу речи молитве.

А хладни океан смеје се. Он је немилосрдан и жељно чека са сигурношћу као силна звер. Ево, за који час ће ти усплахирени људи утонути у његове бездане воде, претураће се у њима, проклињати, молити стењати. Затим ће они клонуте и лагано утонути у тајанствену дубљину. А тамо већ зијају ајкуле; оне ће се поиграти с телесима, па их прождерати... И наједаред оданде с висине, где је капетански мостић, чује се мирни, заповеднички глас:

— Чамце и шалупе!

Морнаре обузе језа; они се тргли из обамрлости. Брзо се лаћају да изврше заповест, а онај исти поуздани, чврсти глас управља њима, повраћа им изгубљену смелост, ускрсава у њима душу, што умире. Муњевитом брзином чамци и шалупе ослобођавају се конопца. Ено их већ на води. Момци су спасени.

— Јесте-ли сви?

— Сви!...

И командант блаженим погледом гледа момке, које је он вратио животу. Они га зову себи, преклињу, моле. Али он остаје на свом броду. Овај је његов дом, његова светиња, његова љубав, живо биће, с којим се он сродио. Заједно су живели — сад је пред њима заједнички гроб. Брод тешко иде на дно, носећи са собом свог заповедника. Негде сину и радосно заигра сунчани зрак. Духну лак поветарац. Командант гледа некуда, далеко, далеко. Шта је то? Низ сурове му образе скотрља се суза. Можда се сетио далеке отаџбине, можда га је у последњем тренутку ражалостила мисао, што он и његов љубимац гину као жртве случаја... А како би се поносила с њима отаџбина, какви би јунаци били они у славном боју! Можда је пред њим блеснуо лик драгога детета, можда се сетио његова детињског умиљавања...

Океан се раствори и пропусти у своја недра пострадали брод и његова заповедника.

Тако је умро 29. јануара (11. фебруара) о. г. капетан брода „Јенисеја“ пред Порт-Артуром, који је полагао mine (лагумове), те га ветар и морска струја нанесе на један лагум, који прсне и потопи брод. Степанов је најпре заповедио, да сви момци иду у чамце и да се

спасавају. Ономе који не би хтео, запретио је, да ће га убити. Последњи је скочио у море стражар бродске касе. Заповедник остаде на броду и потону. Последње речи беху му: „Збогом, децо, спасавајте се и не брините се за мене!

Битка код Чемулпа.

Чемулпо је лука на Кореји. Пре објаве рата дошло је 14 јапанских лађа да ухвате две мање руске лађе „Варјаг“ и „Корејец“, које су се тамо налазиле. У Чемулпу је било ратних лађа и других држава. Заповједници су њихови устали против захтева јапанског адмирала, који је тражио да руске лађе иду из луке. Да не ударају на луку, Руси изиђоше на поље, и ако је било јасно да морају против толике јапанске силе пропасти. Јунаштво руско изазвало је дивљење, многи су на страним бродовима плакали, гледајући како људи иду у сигурну смрт. Борба је била очајна, у коју су Руси зашли певајући руску песму: „Боже царја храни“. Две су јапанске лађе силно оштећене, једна потопљена, и онда Руси, кад видеше, да су њихове лађе истрошене, повукоше се натраг. Руски војници, који су преостали, изиђоше на туђе лађе, а своје лађе дигоше у зрак, да не падну непријатељима у руке. Погинуо је један руски официр и 34 морнара, рањена су 3 официра и 70 морнара. Свет се диви оваком јунаштву.

Главни заповедник.

Главним заповедником руске војске у Азији именован је досадашњи министар рата генерал Куропаткин. Он је био као млад човек у свима бојевима славног генерала покојног Скобељева. Куропаткин је казао ових дана, да је већ предузео све мјере, да се ни један јапански војник не врати кући натраг. То је страшна реч, али је Јапанци и заслужују.

Руси прилажу.

Силан новац скупља се по свој Русији за овај рат. То иде на милијуне, а прилаже свако, од сељака па до цара.

Краљевић Марко и бег Костадин.

Коње јашу до два побратима,
Бег Костадин и Краљевић Марко.
Бег Костадин беседио Марку:
„Побратиме Краљевићу Марко!
„Да ти мени о јесени дођеш,
„О јесени, о Дмитрову данку,
„А о моме крсном имену,
„Па да видиш части и поштења,
„А и лепа, брате, дочекања,
„И господске ђаконије редом“.

Ал' беседи Краљевићу Марко:
 „Не хвали се, беже, с дочекањем!
 „Кад ја тражих брата Андријаша,
 „Ја се десих у двору твојему
 „О јесени о Дмитрову данку
 „А о твојем крсноме имену,
 „Видио сам твоје дочекање,
 „И видио до три нечовештва“.
 Ал' беседи беже Костадине:
 „Побратиме, Краљевићу Марко!
 „Та каква ми нечовештва кажеш?“
 Вели њему Краљевићу Марко:
 „Прво ти је брате нечовештво:
 „Дођоше ти до две сиротице,
 „Да ј' нараниш леба бијелога
 „И напојиш вина црвенога;
 „А ти велиш двома сиротама:
 „Ид' одатле, један љуцки гаде!
 „„Не гад'те ми пред господом вина““.
 „А мени је жао, беже, било,
 „Жао било двоје сиротица,
 „Па ја узех до две сиротице,
 „Одведох их доле на чаршију.
 „Нарани их леба бијелога
 „И напојих вина црвенога,
 „Па покројих на њих чисти скерлет,
 „Чисти скерлет и зелену свилу.
 „Па их онда послах двору твојем,
 „А ја, беже, гледах из прекрајка,
 „Како ћеш их онда дочекати;
 „А ти узех једно сирочади,
 „Узе њега на лијеву руку,
 „Друго узех у десницу руку,
 „Однесе и' у дворе за stole:
 „Јед'те, пијте господски синови.
 „Друго ти је, беже, нечовештво:
 „Што су били стари господари,
 „Па су своју азну¹ изгубили,
 „И на њима стари скерлет беше,
 „Оне мећеш у доњу трпезу;
 „А који су нови господари
 „А од скоро азну приметили
 „А на њима нови скерлет беше,
 „Оне мећеш у горњу трпезу,
 „Пред њих носиш вино и ракију
 „И господску ђаконију редом.
 „Треће ти је, беже, нечовештво:
 „Ти имадеш и оца и мајку,
 „Ни једнога за асталом нема,
 „Да ти пије прву чашу вина“.

Разговор о школи.

Пише парох Владимир Милутиновић.

Дошло љето, ђаци су пуштени на велики одмор. У нашој пространој школи купе се људи, жене, свако озбиљно,

¹ Азна: хазна, новци, благо. — Господар, овде биће: богаташ, газда.

види се крупно, премишља, учи нешто у својој памети. Свечана тишина завладала, у школу уђе школски одбор. Почео уписивање ђака. Председник чита: Петар Јовић. Још није добро ни изустео, ал' од прозора се поче неки кроз људе гурати, док пред одбор не стаде мати Петрова — Милица. Лије сузе као да јој је — не дај Боже — Петар оболио. Смилујте се, господо — поче богорадати, — не узимајте ми сироте у школу, остаде без оца а ја без човјека, како да га школам?!

— Па имадеш два одрасла сина, па нека се они брину — рећи ће један одборник.

— Јој мени, ваки су, па ваки — и ту поче мати на рођене синове дрвље и камење ваљати.

Одбор попусти женским сузама, Петра избрисаше, а Миличин комшија Шваба Виртенбах намоли одбор, да на мјесто Петра упишу његова сина у школу.

Школа поче. Петрови другови у школи, а Петар за свињама. Петрови другови уче читати, а Петар учи у фрулицу свирати. Они се уче Богу молити, а он Бога худити.

Возио сам се некако прошле јесени из града Шума с десна и с лијева, коњи једнако касају, а ја сам у колима, па се мисли роје, Боже роје. Стигнем човјека. Овисок, средовјечан, блиједа лица, озбиљна погледа. Пријатељу ајде у кола — позовем га. „Хвала могу и пјешнице“. Знам да можеш, али у друштву се љепше путује, велим ја. Он сједе. Почнемо диван о усјевима, о земљи, о благу, порези. Из разговора рече ми да се зове Петар Јовић.

— Петре, има ли у вашем селу ових насељеника — упитам.

— Има господине и они добро до Бога. — Почео ми приповиједати о своме сусједу Виртенбаху како напредује из дана у дан, и они други а ми Срби свакако.

— Па како, зар су они бољи тежаци од Србина? Та Србин се у сваком рату показао храбрим јунаком, па зар да на њиви и ливади буде кукавица, а Шваба јунак — рећи ћу ја.

— Умију, умију они господине, вели Петар. Умије Виртенбах и продати и купити, а ја не знам, па зло — уздиже Петар. Нијесам ишао у школу на слијеп до вијека. Покојна моја мати Милица, Бог јој душу прости — извади ме из школе. Ту исприповједа како је то било.

Ето, није ни сањала да ми тиме очи вади. Одвезем лане двоја кола Пшенице у Беловар. Упуте ме једном трговцу, веде наш је човјек. Ја истоварим, он важе, важе, а ја господине ал ништа не видим. Каже оволико метренти. Рачуна, рачуна — имате добити 40 форинти — вели. Изброја ми, а ја новце па у џеп. Пођем вратима, а он ће ме зауставити. Пријатељу, јесте ли ви ишли у школу — пита ме? Нијесам господару. Он врти главом. Дао сам вам за шеницу 40 фор. а вриједи 60 фор. — вели, па извади још 2 десетице и даде ми, па ме поче свјетовати и учити баш брацки, да шаљем дјецу у школу, да се бар њима очи отворе, кад сам већ сам без вида остао. Е хвала му до Бога и на поштењу, и на поуци. Сад ми је тек пукло пред очима колико сам морао изгубити док сам са туђином трговао. Ја нит научио мјерити, нит вагати, а туђин тврда срца за јаде сиротог Србина, па штета на сваком кораку, а залуд моја вредноћа и труд. Еј школо, школо, еј мајко наша — поче се Петар опет ваљати.

Мало поћута, па ће наставити. Да је моја покојна мајка знала какве ми је јаде нанијела кад ме оно од школе отрже, прије би реда од туге свиснула. Кад сам био солдат научио сам се срамоте и стида да вам не могу исказати. Добијем писмо од куће, окрећем, преврћем, не знам ништа. Замолим ког друга да ми прочита, а он се шали, вели: гледај унутра, па ћеш виђети шта пише. Не види тај ништа, не зна како су га и у солдате узели — привати други, па

смијех да се ори касарна. А ја — чини ми се у земљу пропадам.

Кад сам био у тој несретној Америци и тако. Писао бих жени, дјеци штогод важно, што не мора сваки знати, а не знам писати. Моли другог, а он тражи плаћу. Ја платим, а он напише унутра свашта, што јесам и нијесам казао да пише, па брука. Гријешан сам у Бога, замијерам вавијек покојници, кад се школе сјетим.

А знадеш ли штогод од молитава, припитаћу га ја. Ех брате, накашља се Петар. Од како ми мој Миле у школу пође научих и ја „Оченаш“, а докле баш као нијема ствар. Посиј жито, а Бог да лијене кишице, па ниче красота. Ја у прољеће ори, а сунце сија, па човјеку мило, мило у грудима, — та благодарио би Богу из свег гласа, а не знам молитава, па шапћем само: хвала, хвала ти Боже!

Стигосмо на раскршће, Петар искочи из кола. Збогом Петре, збогом господине и хвала. Потјерам коње, ал' чујем за собом: господине! Зауставих. Петар се примаче колима, па ће ми озбиљно: Наша народна господа у Загребу пишу наше сељачке новине, и ја их плаћам па ми мој ђак Миле из њих чита, нигђе љешне поуке за човјека сељака, него што је у том нашем „Српском Колу“. Кумим вас господине живим Богом дајте им кажите нека пишу у листу нашим људима, да дјечицу своју не откидају од школе, да им дјеца код очију не остану слијена овако као ја, па да их пошље не проклињу.

Вриљаница, 1904. год.

Народ грца у злу а посланици му се ругају.

До сада тежак није знао, шта раде у сабору посланици, које он изабере, да га бране и заступају. Нико му није о томе говорио, а новина тежачкијех није било, које би о том писале. Сад хвала Богу имамо тежачке новине, у којима можемо писати о свему, што тежаку треба па и о том, како посланици у сабору заступају тежачке. Код другијех народа је обичај, да посланици долазе у котар, у ком су изабрани, па да полагају рачун народу, да му кажу, о чем су говорили у сабору, шта су за народ радили. Али нажима се некако не да, није им чиста савјест. Али кад неће они, ми ћемо у новинама рећи, шта су неки посланици из владине странке (мађаронске) говорили у сабору загребачком ових дана.

Сви ви знате, да наш народ у Хрватској и Славонији сваке године све већма пропада и сиромашти. Па то зна и сваки господин, који је на селу неко вријеме живио. Колико тежачка има у Горњој Крајини, који вода немају, па ни краве ниједне, ни једног свињчета не закољу; колико их има, којима крава у кухињи лежи и да опростите, уз донац на огњишту балега и мокри; колико их има који ни уља (зејтина) немају за што купити, да јело зачине, кад већ масти није, већ сухопарно јело једу. Па и у самом Сријему почео је наш српски народ пропадати и сиромашити.

Али један посланик из владине странке, *Александар Егерсдорфер* рекао је у сабору: „да наш народ не осиромашује“, и да дају они који веле, да он пропада. То је рекао и није покрвенио. А знате ли, гдје је изабран тај посланик? У сиромашној Лици, која од сиротиње очију не може да отвори. И право је Личанима, кад своје људе у сабор не бирају.

Други посланик из владине странке: *Душан Слијепчевић*, који је изабран у глинском котару, у Банији говорио је о том „како престојници слабо напредују, па им треба дати веће плаће“. А како напредују те-

жаци у томе котару: у Хајтићу, Маји, Краснићу, Жировцу, Обљају, М. Градцу, Вачузи, Мајским Пољанама и другијем селима њега није брига, о томе он не говори, као да у читавом котару нема ниједног тежачка, већ сами престојници.

Онда, тај господин рекао је још нешто: „да се не може дати сваком тежаку право гласа, јер народ није још зрио за то“. Дакле народ није доста зрио (паметан), па не би овако непаметан знао изабрати њега, паметњаковића за посланика. А гдје је то он покупио сву мудрост овога свијета, да му се народ чини тако луд? Да је то какав учењак, за чије име зна дијели свијет, ајде де, али то ти је сасвим обичан човјек, који баш не зна много више од тежачка. Што не дође у свој котар и не рекне на скупштини у очи народу, да није „зрио“, а не у Загребу, одакле га сељак не чује? Лако је иза запећка грдити људе. Али и право је, кад га је народ изабрао.

Трећи посланик: *Стјепан Козачевић* рекао је: „да је народ крив, што су рђави „чиновници“. Овај је господин био велики жупан загребачке жупаније. Па кад се оно престојник *Бадовинац* картао у Загребу и гдје је год доспио, знао закартати хиљаде и ако се знало да он нема толико свог иметка, па тако страшио на педесет хиљада државног новца, онда не би био крив он, већ народ, ми?

Зар није то ругање, што су ова тројица говорила?

И још је њих доста говорило из владине странке и тако се говори у сабору ево већ има преко 20 година, а тежаци и не знаду, шта они у Загребу раде, како они тежачке бране и говоре за њих. Али ево сад и тежаци могу то сазнати, па зато пазимо кога бирамо у сабор, јер ако не изаберемо праве народне људе, који ће водити бригу о потребама народним, онда нам у истину неће бити нико крив већ ми сами.

Адам.

Да јој треба наше слоге, не би никад кише нашло.

Причања Вука Дојчевића.¹

Зећанима умро поп од старости, пак се окупила хинорија, да се договори кога ће узети да јој попује. Неко би хтио попа домаћа, неко странца, неко удовца на сирочади, а неко дјака што још није летурђије пропојао ни петрахиља вјешао; док у потоње један зловарни старац проговори: „Ми гинемо највише са суше: земље — мршаве, а воде љети ни да ручник

¹ За Вука Дојчевића прича народ, да је дворни добар дио свога вијека Ивана Црнојевића, позната у народу под именом Иванбега, господара Зете и Црне Горе, који је владао прије четир сто и тридесет година (1465—1490.). Вук је, прича даље народ, умро у дубокој старости у дворима сина и наследника Иванбегова Ђурђа Црнојевића, који је владао до год. 1496. кад се с породицом преселио у Млетке. По причању народном Вук је умро на годину дана прије него је Ђурађ отишао из Зете. Уз дуге зимње вечери причао би Вук младом господару сину Иванбегову све што му се знаменитије десило за Иванбега, и та су се причања до данашњег дана очувала у народу. Другим ријечима то су народна причања, којих има више и које је прибиљежио српски књижевник покојни Стјепан Матров Љубиша. Једна је така приповијетка и ова, коју доносимо, а право је лијепна је па треба да је народ зна. Осим тога су растумачене и ријечи, које се не чују једнако по свима крајевима гдје Србин живи.

Пишу нам понеки наши људи па траже да доносимо и лијепе народне приповијетке, јер то народ поред пјесама такође радо чита. Ми то знамо и вјерујемо, али нашем је листу задатак, да тумачи народу и друге ствари, које су му од пријекне потребе, а лист није толико велик, да у сваком броју може све обухватити.

Уредништво „Српског Коло“.

сквасиш, пак нас сваке друге године мори глад. Него хајте да тражимо попа који је при богу, да испроси дажда, кад се небо затвори а облаци прориједи. Ако ли не умоли кише, да му те године не дамо бира ни зрна, а друге — да прекинемо погодбу“.

На ту старчеву пристану свиколици. Боже помози, кад се сложише барем једном! Одвоје се тројица, тобож мудрији, да иду по попа. Но не нађу ни у Зети ни око ње свештеника каквога желијаху. Дођу ти они, зли и гори, у нас.

Намијераше се међу нама млади попић — ваистину, доста прикладан — који, не имавши своје хинорије, живукаше о петраиљу и рожденику.¹ Научих га ја како да се прими зетске хинорије и како да послужи овијем људима. Кад дошла тројица у попа, кажу му колико дава годином црква осијека, колико ли пук бира, подушја и петраиљске, а он да им се потхвати испросити с неба кише, кад присуши. — „Хоћу — одговори поп — дићи крсте, кад год хинорија пошаље дванаест домаћина, да ме помоле“.

Ту се убрзо погоде, и поп дође у Зету, да попује.

Кад дође земан суши, скупи се хинорија на Ђурлика и Урлика, да одаберу по уговору дванаест домаћина да похитају у попа: нека диже крсте, еда би проросило.

Одабраници пођу у попа и донесу му зетску поруку. А поп, као што га бјах ја научио, упита их: кад жељкују да киша нађе.

Један рече: „Ваистину сутра: није већ чекања ни одмака“.

А други: „Не сутра, за ране божје: ја сутра женим сина, пак ће ми окиснути свати и невјеста“.

Трећи рече: „А 'но прекосутра!“

А четврти: „Не, ако бога знате, главио сам за прекосутра мџбу, да ми жње рану шеницу, што је пала по земљи“.

Пети рече: „А да у сриједу“.

кише нашло — кише пало. *Зетски* — становници зетски, а Зетом се сад зове онај део старе зетске државе који је у равници око доњег тока реке Зете и Мораче. *хинорија* — вурија, „жуна (у католика), парохија“. *ни сирочади* — који има своје сирочади. *зловараи* — злослутан, злогук. *рушник* — убрус, пешкир. *при богу* — близу бога, у милости код бога. *дажд* — киша. — *бир* — жито које сваки домаћин даје попу сваке године. *намијерити се* — случајно се налазити. *прикладан* — леп, наочит. *рожденик* — рожданик, „књига суђења“. *осијека* — одсеком. *пук* — народ. *Ђурлик и Урлик* — Ђирик и Улита, који се празнују 15 јула (Љубиша тумачи: „Тиликије и Уликије, светитељи, што долазе у пучини (усред) љета“). *жељковати* — желети. *одмак* — одлагање. *главити* — углављивати, уговарати. *озим* — озимо жито, жито које је у јесен посејано. *умолници* — моба. *вршу* — врху. *гора* — време.

¹ Немајући парохије, млади поп није имао сталне зараде ни обезбеђена живота, те живљаше како тако („живукаше“) од онога што би зарадио којом случајном службом свештеничком (крштењем, венчањом, опелом, поменом; на слави итд.) и отварањем књига (прорицао би из рожданика шта је коме писано како су то некада попови радили.

А шести: „То би ме до краја ископало, јер ће ми тај дан озим бити на гувну, и доћи умолници да је вршу“.

Никад се сложити кад да запљушти, пак реку попу: „А ти баш и не дижи крсте, док се љепше не договоримо кад ћеш“.

Они се не договоре никад, а киша нађе и напоји земљу без крста и молитве, кад јој хора дође и кад сама хтје. А поп остаде међу њима мирно и поштено до своје дубоке старости, да им попује и побира бирове и давања. С тога и остаде у народу ријеч: *Да јој треба наше слоге, не би никад кише нашло.*

КУПУЈТЕ САМО

СРПСКЕ ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ

ТРАЖИТЕ ОД
ТРГОВАЦА ДА ИХ ПРОДАЈУ

Народно здравље.

Како се држи живот јектичавих у браку¹

„Ал та румен! Она је оно исто што и зажарени румени облаци који веле, да је сунце на заходу“.

А. Дучић.

Нема, ваљда, подмуклије болести од јектике! Вара и заводи не само по облицима и врстама, него и по жестини. Скрије се, притаји се, ућути се, па мислиш да је и нема. Годинама под пухором неприметно тиња, па се тек у један мах разбукти и распали. Или тихо гори — тако тихо, да и не сагорева. Чељаде, истина, по гдекада нелагодно, мршава, бледо, кихавичаво, промукло и кашљаво... тужи се по гдекада и на пробади (санције)... али се ипак „држи“, „отима“. Гдекада је — баш на против — пуначко, округло... као угојено — и да није оног земљаног бледила у лицу и оног необичног сјаја или оне чудне сете у очима, не би нико могао рећи, да је болесно. Гдекада му се баш нека, рекао бих, наметљива, оштро оцртана

¹ Ово је један чланак из књижице, „Јектика и брак“ коју је написао за народ професор Велике Школе у Београду, вредни књижевник српски д-р М. Јовановић-Батут. Књижица има 14 страница с пет чланака и цена јој 30 потура. Добија се у књижарници Браће М. Поповића у Новом Саду и у другим књижарницама. Ми је топло препоручујемо. Уредништво „Српског Кола“.

румен проспе по образу... тако јако, да ти чисто упада у очи.

Па ни сáм болесник не осећа, да је болан-преболан: — да му се прв залегао баш по среди корена. Живахан је, окретан је, весео је, осетљив је, раздражљив је; ради као и друго чељаде; не уступа ни у чем својим здравим друговима: — па кад најпосле дође време женидби или удаји, неће ни у томе да заостаје. И онда настаје за родитеље и сроднике озбиљно питање: *сме ли тако чељаде у брак ступити или би га ваљало од тога одговорити и задржати?* Да му неће баш сáм брачни живот наудити? Да му неће болест погоршати, па и смрт ускорити?

И на ова питања није тешко одговорити — само ако се зрело пресуди. Ласно је увидети, да болесно — а нарочито јектичаво — не би требало — без велике невоље — никако ни женити ни удавати — бар не дотле, док толико не прездрави, да му за неко подуже време нестане главнијих појава болести. Тек кад пређе извесне године, и стане потпуно „на снагу“; тек кад нестане свих озбиљнијих појава његове болести: тек онда сме бити говора о оснивању породице — о жени и деци.

Још много строжије ваља у тим приликама судити, ако се тиче јектичаве младе девојке или женске у опште. Као што раније навестих, позив женин у браку је много важнији и озбиљнији, него човеков. Брачни живот много тражи од женина тела, много га напреже и троши: па ако тај живот жену затече неразвијену, слабу, неиздржљиву, неотпорну, па баш и озбиљно болесну — рецимо — јектичаву: онда се ласно може десити, да је сатре. С тога се веома често дешава да јектичаве (или шкрофуљаве) девојке, које су иначе своју болест дотле доста добро носиле, одмах озбиљније оболе, чим се удаду. Њихова болест хоће да погорша нарочито онда, кад затрудне; — и то понајвише или последњих месеца трудноће или одмах непосредно иза порођаја. Ако уз то већ првих година још и с рађањем учестају, онда је врло слабих изгледа, да ће се одржати: онда ће их (по свој прилици) убрзо „деца сатрти“. Приликом оних преврата у телу женину притајана се јектика распири и разбукти, па их у брзо савлада. То бива нарочито онда, ако је жена испод двадесетих година, и ако је затруднела баш у оном добу, кад је болест била већ у свом жеку.¹

Сасвим друкчије стоји то питање, ако се код јектичавих момака и девојака са женидбом и удајом мало причека, док се бар озбиљнији

¹ О томе има и поузданих бројевних података. Леберт је утврдио, да је од 26 жена, које су као јектичаве родиле, одмах прве године по порођају умрло њих 18, а Исендик опет, да је међу 25 породиља сумњива здравља код њих 21 за време бабиња букнула јектика.

појави јектике — на пр. грозница, заразне клице (или бацили) у испљувцима и т. д. — са свим не изгубе. А згодним начином (уредним животом у здравим, благим крајевима и сходним лечењем) даје се и то богме постићи — само кад се већ зарана око тога постарамо. Шта више, може се рећи, да се баш јектика од свих болести најлакше лечи — само ако се рано позна. Нарочито има велика изгледа онај болесник, који зна слушати и себе савлађивати.

Колико треба после болести чекати, па тек онда брак допустити, зависи, наравно, од многих прилика. Одсеком би се могло рећи, да је *за то потребно најмање две године*. Ко још боље хоће да се обезбеди, нека причека и три и четири године. За то време се здравље већ тако учврсти, да му брак неће наудити.

Према томе *ми лекари саветујемо јектичавима ово:*

1. Да — без велике невоље — никако не ступају у брак. Ако ништа друго не узимају у рачун, нека само помисле, да је то опасно и по њихов живот. Нарочито за јектичаве женскиње.

2. Ако се већ не могу решити, да се никако не жене или не удају, нека бар чекају, да им се болест смири: — да бар најозбиљнијих знакова њених нестане.

3. Тек кад прођу најмање две године, а за то се време не јави ни један знак јектике, могу се и некадашњи јектичави женити и удавати.

Како је изабран Карађорђе.

Око 20. јануара 1804. Карађорђе је био у Орашцу. С њим су били Станоје Главаш, па прота бувковички, кнез Теодосије, Марко Катић, Матија Каратошић и други. Сем њих, било је још 500 устаника. Пре сваког рада реше да изберу старешину. Сви људи хоће Карађорђа, а он се не прима.

— Што се не примаш? питају га људи.

„Коекуде, рече Карађорђе, ја хоћу свуда с вама, али нећу пред вама.

— А што нећеш?

„Нећу за то: ви нисте научили војевати, па ћете се после неколико дана предати Турцима, а знате онда шта чека мене“.

— Нећемо, нећемо, гракну сав народ: — ти пред нама, ми за тобом, па у ватру — у ватру; у воду — у воду! Само нека си ти старешина.

„Опет се, браћо, не могу примити; зашто, ако се се примим, ја ћу да чиним много које шта што вама неће бити по вољи.

— А шта ти мислиш да чиниш? пита народ.

„Ко се ухвати у најмањој издаји, хоћу да убијем, да обесим, да ударим на страшне муке.

— То хоћемо и ми, викне народ.

„Хоћете ли? упита Карађорђе“.

— Хоћемо! Хоћемо! Хоћемо!

„Дигните три прста у вис!“ Сви дигну. „Хоћете ли?“ „Хоћемо!“ „Хоћете ли?“ „Хоћемо!“ „Хоћете ли?“ „Хоћемо!“
Онда хоћу и ја вас, заврши Карађорђе.

Прота биковачки обуче одежду и прими ову заклетву и по црквеном закону.

Од овога часа, Карађорђе је увео управу покрета у своје руке, и наређивао је како је што мислио да је добро и паметно.

Ето тако је, по казивању једнога од очевидаца и главних радника, започет знаменити устак од 1804. избором Карађорђа за народног Војда.

Шта се збива у нас и у свијету.

Хоће ли Аустро-Угарска на Балкан? Откако се Русија упустила на далеком Истоку у рат с Јапаном, европска штампа пише о томе, да би овога прољећа Аустро-Угарска могла лако поћи на наш балкански близи исток и упустити се у рат с Турском. Берлински уговор, који је склопљен г. 1878., између великих држава европских, даје Аустро-Угарској права да заузме новозазарски санџак и да пође у Стару Србију чак преко старосрпске Митровице. Говори се, да ће Аустрија покушати извести тај план, и онда би дошло до рата између Аустро-Угарске и Турске. А Срби а, Бугарска и Црна Гора не би могле мирно гледати, јер је у питању и њихов опстанак. Друге државе, особито Италија, тражи за себе Албанију, па би могло због Балкана лако доћи до великог рата, који би много држава захватио.

Арнаути се око Пећи, Призрена, Баковице, Гилана буне, устају против турске царске војске, убијају и кољу Србе. То чини нека невидљива рука, која мисли, да је сад згодно повушати разрушити Турску државу, док је Русија заузета ратом у Азији. На што ће то све изићи, не може се лако рећи, али да се спремају крупни догађаји, то сав свијет види.

У Угарској још није дошло до рада у сабору. Тиса не може да савлада онструкцију, то јест оне, који говоре непрестано и не даду сабору да ради, па се стога држи, да би лако могло доћи до нових избора. А ако буду нови избори за сабор у Угарској, онда ће бити и у Хрватској и Славонији. Треба се спремати, да нас избори не затекну неспремне.

Прослава стогодишњице првог српског устанка. У суботу 14. (27.) фебруара је почело у Србији свечано прослављање стогодишњице првог српског устанка под Карађорђем. Та светковина догађаја, који су онда задивили сав свијет, отпочела је у суботу свечаним благодарењем у храму божјем у Орашцу. У Орашцу је развио Карађорђе заставу слободе и ту су га изабрали за вођу њих око 500 устаника. Свечаном благодарењу били су присутни заступници краљеви, владе и народне скупштине. У Београду је била свечаност велика, војничка парада, велико примање у двору, у вече је био Београд сав расвијетљен, а у позоришту је била свечана представа. У свима храмовима у Србији било је богослужење, а осим тога ће још бити школских, народних и других свечаности.

Из Црне Горе спрема се шесто Црногораца да својевољно иду у војску руску и да се боре против Јапанаца. Руска влада одговорила је, да ће Црногорце примити у своју војску. И из Бугарске, Србије и Француске јавило се доста добровољаца, а неки лекари из Србије јавили су се такође својевољно, да се нађу на бојном пољу и да лече рањенике.

Брат краља Петра кнез Арсен Карађорђевић отишао је из Београда у Петроград, да оданде иде у рат против Јапанаца. Краљ Петар је одобрио накану свога брата, који је већ пре служио у руској војсци. Руски цар Никола поставио је кнеза Арсена заповедником козачког завојалског пука. На томе одликовању свога брата захвалио је краљ Петар руском господару, а цар му је брзојавно одговорио,

изјавио му своју наклоност и казао, како уме да цени решење кнеза Арсена да служи у његовој војсци.

Ова измена брзојава између српског краља и руског цара обрадоваће цео српски народ.

Ћирилица у општинама. Пишу нам из Брувна у Лици, да је тамо била сједница општинског заступства, у којој је био и кот. управитељ из Грачаца Шикић. У сједници је устао умировљени официјал Петар Ђук и предложио, да се у тамошњој општини отпочне уредовати ћирилицом. Заступство је усвојило предлог и кот. управитељ одмах је издао налог да се званично ћирилицом и да се и све општинске књиге воде ћириловским писмом.

То је лијеп примјер, на који треба да се угледају све оне општине, гдје су Срби у већини, а које не званично још ћирилицом.

Осуђен уредник „Новог Србобрана“. Прије двије недеље била је пред загребачким судбеним столом расправа против уредника „Новог Србобрана“ Јована Бањанина. Државно одвјетништво тужило га је због једне биљешке у „Новом Србобрану“, у којој је писано против Жидова и жидовских трговаца с дрветом у Хрватској и Славонији. Оптуженог је бранио адвокат у Загребу д-р Богдан Стојановић. Након расправе, у којој су оптужени и његов бранилац темељито побијали тужбу држ. одвјетника, суд је осудио уредника Бањанина због преступка буђења на 8 дана затвора 40 К глобе, а лист „Нови Србобран“ на 120 К глобе. Против уредника Бањанина води се још неколико истрага због различних чланака у „Новом Србобрану“. Без борбе и муке нема успјеха и напретка.

Добри људи, који желе да народ чита.

Ми смо рекли, да ћемо износити имена оних, који желе, да народни лист „Српско Коло“ читају и они, који не могу годишње смоћи 2 К 40 потура за претплату. Данас саопштавамо, да су по више примјерака „Српског Кола“ претплатили за сиромашне сељаке ови:

1. Г. Крсмановић, трговац из Београда 20 комада.

2. Г. Владимир Матијевић из Загреба 10 комада. ■■

Хвала им и у име листа и у име тих читалаца хвала им од срца.

(Продужиће се.)

Својим читаоцима.

И ако нас скупо стаје, готово двоструко него иначе лист, ми смо дали за овај број народног листа изградити и доносимо слику „Браћа Козаци на стражи у Манџурији“. Ми знамо, да ће наши читаоци радо видјети ову лепу слику најбољих војника на свету. Али зато молимо, да нам они, који дугују, обнове претплату чим пре, да не морамо лист обустављати. Велики трошкови, јевтин лист, па ако не буде заузимања и помоћи, да се лист рашири и плаћа, куда ћемо онда dospети. Исто тако молимо оне, којима смо слали по 20, 30 и више примерака, да нам изволе послати новац. Једино тако може се одржати народни лист, ако им је до њега стало. Само штампање адреса стоји нас сто претплатника.